

WOORDENLIJST VMBO

M&M

aanleggen

ww [legde aan, h. aangelegd]

1

aanbrengen, tegen het lichaam leggen

een verband aanleggen

2

tot stand brengen, maken

een weg, elektriciteit aanleggen

3

opzetten, voorbereiden

iets slim aanleggen

het op iets aanleggen = op een bepaalde manier handelen om ervoor te zorgen dat iets wat je wilt, gaat gebeuren

4

een wapen in de vereiste stand brengen om te schieten

5

tegen de wal gaan liggen met een schip

aansporen

ww [spoorde aan, h. aangespoord]

1

(met sporen) aandrijven van een paard of pony

2

fig. dingen doen of zeggen om ervoor te zorgen dat iemand iets doet
ze spoorden hem aan om harder te zwemmen

aardbeving

de (v) [mv: -en]

trilling van de aardkorst

door de aardbeving zijn veel huizen ingestort

aardbol

zn m [mv: -len]

1

de aarde als hemellichaam

2

rond voorwerp dat de aarde voorstelt, globe

achtergrond

zn m [mv: -en]

1

gedeelte van een landschap, toneel e.d. dat verder weg ligt

2

fig. alles wat niet van direct belang is

op de achtergrond raken = uit de belangstelling raken

op de achtergrond blijven = zich onopvallend gedragen

3

de diepere oorzaken van iets

de achtergronden van een conflict

4

waar iemand vandaan komt, zijn familie, wat hij eerder gedaan heeft e.d.
wat is zijn achtergrond eigenlijk?

activiteit

de (v) [mv: -en]

1

het actief zijn

er heerst veel activiteit = er gebeurt veel, mensen zijn er bezig met veel dingen

2

iets om te doen, bezigheid

op de camping konden we aan allerlei activiteiten meedoen

afgezien

rest

niet lettend op, zonder

afgezien van = als je daar niet op let, als je dat niet in aanmerking neemt

afgezien van de kosten die het met zich meebrengt, is het een aantrekkelijk voorstel

afvoer

de (m)

1

het wegvoeren, vooral van water

2

leiding voor het wegvoeren

de afvoer is verstoetafvoeren

ww [voerde af, h. afgevoerd]

1

wegvoeren

2

schrappen

iemand van de lijst afvoeren

akkerbouw

zn m

het verbouwen van gewassen op stukken grond buiten, i.t.t. bijv. teelt in kassen

armoede

ook: armoe

de

1

toestand van arm zijn, het hebben van geen of te weinig geld en bezittingen

stille armoede = armoede die naar buiten niet blijkt

het is er armoe troef = ze zijn voortdurend arm, ze hebben altijd gebrek aan geld en bezittingen

2

onprettige, vervelende omstandigheden

na drie dagen regen wisten we van armoede niets meer te verzinnen

asielzoeker

zn m [mv: -s]

iemand die zijn eigen land ontvlucht en in een ander land bescherming en opvang zoekt

astronaut

de (m) [mv: -en]

iemand die reizen maakt in de ruimte buiten de aarde, ruimtevaarder

atlas

de (m) [mv: -sen]

1

boek met landkaarten

2

boek met afbeeldingen die bij een tekst horen, verzameling prenten

3

bovenste halswervel

atmosfeer

de [mv: -feren]

1

dampkring, luchtlaag om de aarde

2

natk. eenheid van spanning

3

sfeer, stemming

auteur

(zeg: au- of oo-)

de (m) [mv: -s]

schrijver

bedreigen

ww [bedreigde, h. bedreigd]

dreigen iemand kwaad te doen, zeggen dat men iemand kwaad zal doen

iemand met een vuurwapen bedreigen

iemand met de dood bedreigen

bedreigde diersoort, plantensoort = diersoort, plantensoort die misschien gauw uitsterft

behoud

het

1

het in leven, in stand houden

verven is goed voor het behoud van houtwerk

2

het blijven houden

verlof met behoud van salaris

beleid

het

manier van besturen

het beleid van de regering is erop gericht om meer mensen aan werk te helpen

met beleid = voorzichtig en waarover goed wordt nagedacht

met beleid handelen

belemmeren

ww [belemmerde, h. belemmerd]

bemoeilijken, hinderen

een omgewaaide boom belemmerde de doorgang

beletten

ww [belette, h. belet]

maken dat iemand iets niet kan doen

geldgebrek belet hem te gaan studeren

iemand de toegang beletten

bereid

bijv. naamw.

gereed, klaar om iets te doen

bereid zijn om te ...

zich bereid verklaren = zeggen dat je iets kunt en wilt doen

bereid zijn tot iets = iets wel willen doen

bereid om mee te helpen

bereikbaar

bijv. naamw.

mogelijk om te bereiken

bereikbaar met tram en bus

ik ben bereikbaar op telefoonnummer ...

beroep

het [mv: -en]

1

bezigheid waarmee iemand zijn geld verdient

zijn beroep is buschauffeur

het oudste beroep (van de wereld) = de prostitutie

de vrije beroepen = beroepen die zelfstandig worden uitgeoefend door mensen met een bepaalde kennis en vooropleiding, zoals advocaten, notarissen, makelaars, vertalers, kunstenaars, huisartsen

2

verzoek om hulp

ik deed een beroep op mijn vrienden voor de verhuizing

in (hoger) beroep gaan = na een uitspraak van een rechter een zaak voorleggen aan een hogere rechter

beschaafd

bijv. naamw.

1

met een bepaald niveau van geestelijke ontwikkeling

in beschaafde landen komen zulke straffen niet meer voor

Algemeen Beschaafd Nederlands = vorm van het Nederlands die geldt als norm voor wat goed Nederlands is

2

met goede manieren

beschaafd eten met vork en mes

besturen

ww [bestuurde, h. bestuurd]

1

ervoor zorgen dat een voertuig, zoals een boot of vliegtuig, de goede kant op gaat

2

leiden, leidinggeven aan

het land besturen

betalen

ww [betaalde, h. betaald]

1

geld geven voor iets dat je koopt, een dienst die verricht wordt e.d.

betaald voetbal = voetbal voor beroepsspelers

2

fig. vergoeden, boeten voor

iemand iets betaald zetten = iets slechts, akeligs wat iemand heeft gedaan, bestraffen, wreken

bevolking

de (v) [mv: -en]

alle personen die in een bepaald gebied wonen

Belg. ook de actieve bevolking = beroepsbevolking

bevrijden

ww [bevrijdde, h. bevrijd]

1

vrijmaken, de vrijheid geven

slaven bevrijden

2

fig. verlossen

we zijn bevrijd van die geluidsoverlast

het bevrijdende nieuws = goed nieuws dat de spanning over iets wegneemt

bewolking

de (v)

wolkenlaag, geheel van wolken

bewust

bijv. naamw.

1

waarbij iemand iets beseft, iets helemaal begrijpt

ben je je wel bewust van de risico's?

2

met opzet

ze gaf me bewust te weinig geld terug

3

om wat of wie het gaat, wat of die bedoeld wordt in iets wat gezegd is

de bewuste persoon

bewustzijn

het

beseft van zichzelf en zijn omgeving

bij bewustzijn

het bewustzijn verliezen / buiten bewustzijn raken = bewusteloos raken

tot het bewustzijn komen dat ... = inzien dat ...

bodem

de (m) [mv: -s]

1

bovenste laag van de aarde, grond

2

onderste deel of laag van een vertrek, voorwerp enz.

de bodem van een glas, een doos

zijn hoop werd de bodem ingeslagen = zijn hoop werd vernietigd

branding

de (v)

het schuimend breken van golven op de kust of op een ondiepte

breuk

de [mv: -en]

1

plaats waar iets gebroken of gebarsten is

2

fig. het beëindigen van een contact, samenwerking e.d.

een breuk in een gezin

3

gebroken bot

4

het naar buiten komen van een deel van de ingewanden in de buik

5

getal dat ontstaat door het delen van getallen en dat geen heel getal is, bijv. 3/4 of 0,75

bron

de [mv: -nen]

1

plaats waar water uit de bodem naar boven komt

2

oorsprong, begin, oorzaak

de bron van alle ellende

3

persoon, tekst, plaats waar bepaalde informatie vandaan komt

uit welke bron heb je dat nieuws?

de bronnen raadplegen

budget

(zeg: budzjet)

het [mv: -ten, -s]

geldbedrag dat iemand, een bedrijf e.d. ter beschikking heeft

dat gaat mijn budget te boven = dat kan ik niet betalen

burger

de (m) [mv: -s]

1

iemand die in een stad of een land woont en daar ook officieel inwoner is

volwassen burgers hebben stemrecht

NL dat geeft de burger moed = dat is een belangrijke stimulans

2

iemand die geen functionaris is

in burger = in gewone kleren, niet in uniform

centrum

het [mv: -tra, -s]

1

middelpunt

in het centrum van de belangstelling staan
het centrum van de macht

2

het middelste gedeelte van een stad

het centrum van Antwerpen

3

gebouw met een speciaal doel

sportcentrum, asielzoekerscentrum

concurrent

I de (m) [mv: -en]

iemand die hetzelfde beroep of bedrijf uitoefent of hetzelfde doel heeft, en die probeert beter te zijn

II bijv. naamw.

jur. zonder voorrang

concurrent schuldeiser

conflict

het [mv: -en]

verschil van mening, ruzie

ik heb een conflict met mijn werkgever over mijn salaris
in conflict komen met

cultuur

de (v) [mv: -turen]

1

beschaving, alle gewoontes en gebruiken van een bepaald volk of een groep mensen

er zijn verschillen tussen de Nederlandse en de Belgische cultuur

2

alles wat door mensen is bedacht en gemaakt, zoals boeken of muziek

3

geheel van normen, omgangsvormen, sfeer

er heerst een cultuur van angst en achterdocht

Belg. nieuwe politieke cultuur = politiek zonder dienstbetoon en gesjoemel, met meer openheid en debat

4

het ontginnen, bewerken

land in cultuur brengen = ontginnen, geschikt maken om er iets op te verbouwen

dal

het [mv: dalen]

1

laag gebied tussen bergen

2

fig. dieptepunt, depressie

na de dood van zijn vrouw ging hij door een diep dal

dampkring

zn m [mv: -en]

luchtlaag rond een hemellichaam, atmosfeer

de dampkring rond de aarde

deelnemen

ww [nam deel, h. deelgenomen]

1

meedoen

2

meevoelen

desnoods

bijw.

als het echt nodig is, in het uiterste geval

dijk

de (m) [mv: -en]

wal van zand, stenen enz. die het land beschermt tegen overstromingen

iemand aan de dijk zetten = iemand ontslaan; het uitmaken met iemand

ze heeft haar vriendje aan de dijk gezet

een dijk van een ... = een heel goed, heel groot ...

een dijk van een salaris

draagkracht

zn

vermogen om (financiële) lasten te dragen

betalen naar draagkracht = in verhouding met het geld of inkomen dat iemand heeft

eb

de

het dalen van het water van de zee, laagwater

eb en **vloed**

eigenaar

de (m) [mv: -s, -naren]

degene van wie iets is, die het bezit

eis

de (m) [mv: -en]

1

verlangen, wat van iemand of iets verwacht wordt
hoge eisen aan iemand stellen

2

voorwaarde

aan een aantal eisen moeten voldoen

3

rechtsvordering, wat iemand vraagt via de rechter
een eis tot schadevergoeding indienen

4

vonnis dat het openbaar ministerie van de rechtbank verlangt
de eis is twaalf jaar gevangenisstraf

emigreren

ww [emigreerde, is geëmigreerd]

naar een ander land verhuizen

evenaar

de (m) [mv: -s]

1

denkbeeldige cirkel rond de aarde tussen de noordelijke en de zuidelijke helft

2

tongetje dat aangeeft of een weegschaal in balans is

exporteren

ww [exporteerde, h. geëxporteerd]

producten uitvoeren naar het buitenland

export

de (m)

uitvoer van producten naar het buitenland

failliet

I **het** [mv: -en]

faillissement

II **de (m)** [mv: -en]

persoon die failliet gegaan is

III **bijv. naamw.**

**die niet aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen, bankroet
het bedrijf kon zijn schulden niet meer betalen en is failliet gegaan**

feit

het [mv: -en]

1

iets wat vaststaat

het is een feit dat ...

in feite = in werkelijkheid

2

daad

een strafbaar feit

gebergte

het [mv: -n, -s]

groep bergen die bij elkaar horen

gebied

het [mv: -en]

1

stuk land onder iemands gezag, rijk, staat

2

deel van een land, landstreek

3

fig. inhoudelijke zaken die bij elkaar horen

op het gebied van de wetenschap, kunst, liefde

geboortecijfer

zn o [mv: -s]

aantal kinderen dat in één jaar wordt geboren per duizend inwoners

dit land heeft een laag geboortecijfer

gebruikelijk

bijv. naamw.

gewoon, zoals gewoonlijk

gegeven

I werkw. [volt. deelw.]

zie: **geven**

II bijv. naamw.

1

wat is gekregen als cadeau

2

wat bekend is als grootheid

3

bepaald, wat is ontstaan door de loop der gebeurtenissen

op een gegeven ogenblik

III het [mv: -s]

1

bekend feit waaruit men conclusies kan afleiden

uit de gegevens blijkt dat de files op de wegen elk jaar langer worden

het is een gegeven dat ...

2

mag ik uw gegevens? = naam, adres enz.

gelijkenis

de (v) [mv: -sen]

1

overeenkomst, het op elkaar lijken

de gelijkenis tussen vader en zoon

2

verhaal waarmee iemand een algemenere waarheid duidelijk wil maken

de gelijkenissen in de Bijbel

gemeen

bijv. naamw.

1

oneerlijk, vals

hij haalde een gemene streek uit

2

algemeen

in het gemeen = gewoonlijk

3

gemeenschappelijk

veel met elkaar gemeen hebben = veel overeenkomsten hebben

mijn vriendin en ik hebben veel met elkaar gemeen

gemene zaak met iemand maken = met iemand samenwerken in iets slechts

4

in hoge mate, erg, op een onprettige manier

het is gemeen koud

gemeente

de (v) [mv: -n, -s]

1

onderdeel van een staat, dat wordt bestuurd door een gemeenteraad en een college van burgemeester en wethouders

2

de gezamenlijke gelovigen van een kerk

getij

het [mv: -den]

ook: getijde

1

de afwisseling van hoog en laag water

2

jaargetijde, seizoen

3

<meervoud> **dagelijkse liturgische gebeden die zijn voorgeschreven voor bepaalde tijdstippen**

getroffen

I werkw. [volt. deelw.]

zie: **treffen**

II bijv. naamw.

gevoelsmatig geraakt, geroerd

hij was getroffen door de verdrietige blik in haar ogen

godsdienst

zn m [mv: -en]

1

het vereren van een god of goden

2

de manier waarop mensen dit doen en welke god of goden zij vereren

grens

de [mv: grenzen]

scheidingslijn die aangeeft waar het ene gebied of land ophoudt en het andere begint

de grens tussen Nederland en België

geen grenzen kennen = heel groot zijn, geen beperkingen hebben

er is een grens / er zijn grenzen = je moet weten hoever je kunt gaan

de grens trekken = de scheiding aangeven; **fig.** duidelijk maken dat iemand niet verder kan gaan dan tot een bepaald punt

grind

ook: grint

het

kleine steentjes

een tuinpad met grind

grondstof

zn [mv: -fen]

stof die uit de natuur komt en bewerkt moet worden (en gebruikt wordt voor het maken van een product)

cacao is de grondstof voor chocolade

graan is een grondstof van brood

grondwet

zn [mv: -ten]

hoofdwet die de basis vormt voor het gezag van de overheid en die meestal boven de andere wetten staat

hedendaags

ook: hedendaags

bijv. naamw.

van tegenwoordig, modern

hedendaagse kunst

heelal

het

alles wat bestaat: alle planeten, sterrenstelsels enz., de kosmos

heersen

ww [heerste, h. geheerst]

de baas zijn, regeren

de koning heerst over zijn onderdanen

er heerst griep = veel mensen hebben griep

NL het heerst = veel mensen hebben het (een kwaal e.d.)

de heersende mening = van de meeste mensen op dit moment

hemellichaam

zn o [mv: -chamen]

zon, maan, ster, komeet of een ander geheel dat zich vrij in het heelal beweegt

heuvel

de (m) [mv: -s, -en]

verhoging van het aardoppervlak, maar minder hoog dan een berg

in Limburg zijn heuvels

hogedrukgebied

zn o [mv: -en]

<meteorologie> gebied met een hogere luchtdruk

hoofdstad

zn [mv: -steden]

belangrijkste stad van een land of provincie, waar meestal ook de regering of het bestuur is

horizon

de (m) [mv: -nen]

ook: horizont

1

schijnbare lijn in de verte waarachter je niet kunt kijken door de kromming van de aarde

2

fig. dat wat iemand kent, weet in het leven

je horizon verbreden = je geestelijk ontwikkelen, meer leren kennen

houden

I werkw. [hield, h. gehouden]

1

voor zichzelf hebben, niet teruggeven, niet weggeven

je mag deze cd houden

iets voor zich houden = niet zeggen, niet verder vertellen

2

vasthouden, tegenhouden

houd de dief!

niet te houden zijn = niet te bedwingen, niet mogelijk om tegen te houden

er is geen houden meer aan = het kan niet meer tegengehouden worden

3

uithouden

ik houd het niet meer!

4

vast blijven zitten

de lijm houdt goed

5

voldoende draagkracht hebben, sterk genoeg zijn

het ijs houdt nog niet

6

dieren hebben en verzorgen

kippen houden

7

doen plaatshebben, organiseren

een bijeenkomst, een feestje houden

8

laten horen of zien, ten gehore brengen

een voordracht houden

9

liefde voelen, een positief gevoel hebben

van iemand houden = iemand heel lief vinden, heel veel gevoel voor iemand hebben

van iets houden = iets heel lekker of leuk vinden

10

beperken

het houden bij = blijven bij, zich beperken tot

ik hou het vandaag bij een voorgerecht

II werkw.

handhaven, in stand houden, vervullen, doen

zich houden aan = zich richten naar, opvolgen (van regels e.d.)

zich aan een belofte of een afspraak houden = doen wat je beloofd of afgesproken hebt

zich slapende houden = doen alsof je slaapt

zich goed houden = geen verdriet, angst e.d. laten blijken; in het gebruik deugdelijk blijken

huidig

bijv. naamw.

tegenwoordig, van de tijd waarin iemand leeft

de huidige ontwikkelingen

huishouden

I werkw. [hield huis, h. huisgehouden]

1

een gezin besturen en huishoudelijk werk doen

2

ruw optreden

het bezettingsleger heeft daar ontzettend huisgehouden

II het [mv: -s]

1

het werk dat in huis gedaan moet worden zoals stofzuigen, ramen lappen, strijken
een huishouden van Jan Steen = heel slordige boel

2

de mensen die samen in een huis wonen, gezin

deze woningen zijn geschikt voor tweepersoonshuishoudens

ijzel

de (m)

ijslaagje, gevormd door bevroren neerslag

immigratie

de (v) [mv: -s]

het uit een ander land in een land komen wonen

industrie

de (v) [mv: -ën]

1

bedrijven die grondstoffen verwerken tot een product, fabrieken

2

alle fabrieken en bedrijven samen in een bepaalde sector

de toeristenindustrie = alle bedrijven die zich bezighouden met toerisme

vrijwilligerswerk is een industrie geworden = is een complete commerciële sector geworden

instantie

de (v) [mv: -s]

1

organisatie die bij de overheid hoort of voor de overheid werkt en zich met bepaalde zaken bezighoudt

de gemeentelijke instanties

2

elk van de trappen van de rechtspraak

in laatste instantie = voor het hoogste rechtscollege; ten slotte, per slot van rekening

in eerste instantie = in het begin, eerst

invoeren

ww [voerde in, h. ingevoerd]

1

producten halen uit het buitenland om ze te gebruiken in eigen land, importeren

2

maken dat mensen iets gaan doen, instellen

een gewoonte invoeren

3

in werking laten gaan

een wet invoeren

4

comp. gegevens in de computer brengen, informatie doorgeven aan de computer

inwoner

de (m) [mv: -s]

bewoner van een dorp, stad enz.

jaargetijde

zn o [mv: -n]

ook: **jaargetij**

een van de vier delen waarin een jaar verdeeld is, seizoen
de lente en de zomer zijn jaargetijden

jaartal

het [mv: -len]

getal dat aangeeft in welk jaar iets gebeurt

1492 is een belangrijk jaartal, toen ontdekte Columbus Amerika

kaart

de [mv: -en]

1

bedrukt, beschreven of beschrijfbaar hard stuk papier

als ik op vakantie ben, stuur ik je een kaart

sport gele kaart = waarschuwing bij een overtreding

sport rode kaart = bestraffing bij een zware overtreding waarna de speler het veld moet verlaten

groene kaart = bewijs van WA-verzekering van een auto

2

toegangsbewijs

heb jij de kaartjes voor het concert?

3

speelkaart, spel kaarten

geen haalbare kaart = kansloze onderneming

alles op één kaart zetten = alles laten afhangen van één kans

open kaart spelen = niets verbergen

Belg. een bepaalde kaart trekken = een bepaalde keuze maken waarnaar men handelt

iemand de kaart leggen = de toekomst voorspellen met speelkaarten

een kaartje leggen = kaartspelen

iemand in de kaart spelen = (soms ongewild) iemands plannen bevorderen

4

aardrijkskundige tekening, landkaart

ik kijk even op de kaart om te weten waar we zijn

van de kaart zijn = in de war zijn, van streek zijn

5

menukaart

we willen graag iets eten; mogen we de kaart?

kanaal

het [mv: -nalen]

1

brede uitgegraven geul met water waar schepen doorheen kunnen varen, rechte gegraven waterweg

het Suezkanaal

het Kanaal = zee-engte tussen Frankrijk en Engeland

2

televisie- of radiozender

de wedstrijd wordt uitgezonden op kanaal 2

3

fig. middel om iets te bereiken of om iets te weten te komen

hij is goed op de hoogte, hij heeft zijn kanalen

kiesrecht

zn o

recht om te stemmen

klei

de

plakkerige en vruchtbare grondsoort die je goed kunt kneden

uit de klei getrokken = lomp, onbeschaafd

klimaat

het [mv: -maten]

1

het weer in een gebied over een langere tijd
een land met een warm klimaat

2

fig. sfeer of toestand zoals die ergens is
het politieke klimaat

kloof

I de [mv: kloven]

1

diepe spleet
in de kloof tussen de bergen stroomt een rivier

2

barst in de huid
hij had kloven in zijn handen

3

fig. verschil, afstand
in dat land is de kloof tussen arm en rijk heel groot

II werkw. [verl. td.]

zie: [kluiven](#)

III werkw. [Belg. verl. td.]

zie: [klieven](#)

koers

I de [mv: -en]

wedstrijd bij wielrennen en paardenrennen

II de (m)

1

richting waarin iemand of iets gaat
welke koers vaart het schip?

2

marktwaarde van geld en effecten
de koers van de euro is gestegen
de koers van een aandeel = het bedrag dat een aandeel op een bepaald moment waard is

kolonie

de (v) [mv: -s, -niën]

1

gebiedsdeel, meestal buiten een land

2

groep vreemdelingen die uit hetzelfde land komen

3

groep dieren die bij elkaar leven

komeet

de [mv: -meten]

hemellichaam dat een beetje waaivormig uitloopt, staartster

kosmonaut

de (m) [mv: -en]

ruimtevaarder

kosmos

de (m)

alle hemellichamen en de hele ruimte daaromheen

kust

de [mv: -en]

scheiding van land en zee in de vorm van een strand, land e.d. langs de zee

de kust is vrij = het is veilig, er is geen gevaar

te kust en te keur = in overvloed, met veel wat je kunt kiezen

kwaliteit

de (v) [mv: -en]

1

hoe goed of slecht iets is

deze schoenen zijn van slechte kwaliteit

2

goede eigenschap

ze heeft veel kwaliteiten, maar nauwkeurigheid hoort daar niet bij

laden

ww [laadde, h. geladen]

1

ergens in of op doen

de verhuizers hebben alle dozen in de vrachtauto geladen

woede op zich laden = iets doen of zeggen waardoor anderen woedend worden

2

vullen met kruit of kogels

een geweer laden

3

elektriciteit in een toestel brengen

lagedrukgebied

zn o [mv: -en]

gebied in een luchtlaag waar de luchtdruk lager is dan in de omgeving

landbouw

zn m

1

sector die zich bezighoudt met het kweken van plantaardige producten, het fokken van dieren of de productie van melk, eieren enz.

2

dat deel van die sector die zich bezighoudt met het kweken van plantaardige producten

landschap

het [mv: -pen]

1

streek en hoe het er in een bepaalde streek uitziet

een heuvelachtig landschap

fig. het politieke landschap = politieke thema's en situatie en de personen, partijen e.d. die een rol spelen

2

schilderij van een landschap

legenda

de [mv: -'s]

1

verklaring van tekens op een plattegrond e.d.

2

verklarende tekst op een schilderij e.d.

leger

het [mv: -s]

1

de strijdkrachten te land

2

fig. grote groep, menigte

3

ligplaats van bepaalde dieren, onder andere hazen

leiden

ww [leidde, h. geleid]

1

in een bepaalde richting doen gaan, voeren, brengen

hij leidde ons naar zijn woning

dat leidt tot problemen

2

besturen

een bedrijf leiden

3

de beste, de eerste zijn

deze schaatser leidt in het algemeen klassement

4

leven

een gelukkig leven leiden

loods

I de (m) [mv: -en]

iemand die schepen in en uit havens leidt en over moeilijk bevaarbare wateren

II de [mv: -en]

grote schuur, groot pakhuis

in de loods waren veel goederen opgeslagen

lossen

ww [loste, h. gelost]

1

de lading eruit halen

een schip lossen

2

afschieten

een schot lossen

3

loslaten

een postduif lossen

4

<bij snelheidswedstrijden> **uit een groep of peloton wegvallen of doen wegvallen**

luchtvervuiling

zn v

het vuil, verontreinigd worden van de lucht

luchtvervuiling door de uitstoot van industrie en verkeer

maansverduistering

zn v [mv: -en]

het onzichtbaar worden van de maan doordat deze in de schaduw van de aarde komt

machine

(zeg: -sjie-)

de (v) [mv: -s]

1

samengesteld werktuig voor het verrichten van handelingen, het maken van dingen of het opwekken van krachten

2

fig. groot samenstel, gevaarte

de machine van de globalisering valt niet meer te stoppen

macht

de [mv: -en]

1

kracht, vermogen

bij machte = in staat

hij was niet bij machte om er iets aan te veranderen

uit alle macht = met alle kracht

hij verloor de macht over het stuur = hij had geen controle meer, het lukte niet meer om te sturen

2

positie waarin je kunt bepalen wat anderen moeten doen

hij heeft veel macht

3

persoon of organisatie of groep die in die positie verkeert, mogendheid, staat de rechterlijke macht

Belg. inrichtende macht = organiserende instantie, bevoegd gezag, voornamelijk m.b.t. een onderwijsinstelling

4

wisk. getal dat je krijgt door een getal een bepaald aantal keren met zichzelf te vermenigvuldigen

twee tot de derde macht is acht ($2 \times 2 \times 2 = 8$)

merk

het [mv: -en]

1

kenteken of aanduiding die de maker of verkoper op een product aanbrengt

2

het product zelf

ze draagt altijd dure merken

meteoor

de (m) [mv: -oren]

vallende ster: klein hemellichaam dat in de dampkring om de aarde terechtkomt en te zien is als een lichtende streep aan de hemel

migrant

de (m) [mv: -en]

iemand die migreert

milieu

(zeg: miljeu)

het [mv: -s]

1

omgeving waarin iemand leeft, sociale kring

een kansarm milieu

2

levenssfeer (lucht, water en landschap) m.b.t. de kwaliteit en de (schadelijke) invloed van de mens, het natuurlijke leefklimaat

multicultureel

bn

met elementen uit verschillende culturen

nationaliteit

de (v) [mv: -en]

het officieel staatsburger zijn van een land, het behoren tot een bepaalde **natie**

natuur

de (v)

1

landschap waarin de mens niet of nauwelijks heeft ingegrepen

2

aard, eigen aanleg, karakter

hij heeft een opvliegende natuur

neerslag

I de (m)

1

regen, sneeuw enz.

2

wat (in kleine deeltjes) uit de lucht neerdaalt

II de (m), ook: **het**

stof die wordt afgescheiden uit een vloeistof, bezinksel

nevel

de (m) [mv: -s, -en]

lage wolken, mist, damp

oase

(zeg: oowaazə)

de (v) [mv: -n, -s]

1

vruchtbare streek in de woestijn

2

fig. plek die rust, ontspanning geeft en die maakt dat iemand zich goed voelt
een oase van rust

ocean

de (m) [mv: -anen]

grote zee tussen continenten die kleinere zeeën kan bevatten, wereldzee

omstandigheid

de (v) [mv: -heden]

1

toestand, situatie

in deze omstandigheden kan ik u niet van dienst zijn

2

gebeurtenis, voorval

een onverwachte omstandigheid

onderzoeken

ww [onderzocht, h. onderzocht]

gegevens verzamelen over iets, uitzoeken hoe iets in elkaar zit

de cultuur van een volk onderzoeken

een misdaad onderzoeken

ontdekken

ww [ontdekte, h. ontdekt]

vinden of te weten komen wat verborgen of onbekend was

in 1492 ontdekte Columbus Amerika

we hebben een leuk restaurantje ontdekt

ontslag

het [mv: -slagen]

1

vrijstelling van een verplichting

2

het uit een betrekking wegsturen of laten gaan

zijn ontslag nemen, indienen, aanbieden

Belg. naakt ontslag = ontslag zonder vooropzegging of tegemoetkoming

ontstaan

ww [ontstond, is ontstaan]

beginnen te bestaan

ontwikkeling

de (v) [mv: -en]

1

het ontwikkelen, groei

de ontwikkeling van zaadje tot plant

de ontwikkelingen = wat er gebeurt, welke kant het opgaat

wat zijn de laatste ontwikkelingen in deze kwestie?

2

geestelijke vorming

algemene ontwikkeling = het hebben van kennis op verschillende gebieden

ontwikkelingsland

zn o [mv: -en]

land met een achterstand in (economische) ontwikkeling

oogst

de (m) [mv: -en]

1

het van het land halen, plukken e.d. van rijpe gewassen en vruchten

2

rijpe gewassen en vruchten die binnengehaald zijn
we hebben dit jaar een goede oogst

3

fig. de opbrengst van iets, wat iets heeft opgeleverd

opgraven

ww [groef op, h. opgegraven]

uit de grond graven

opklaren

ww [klaarde op, h. / is opgeklaard]

1

helder maken

2

fig. ophelderen, verduidelijken

3

<van de lucht> **helder worden**

vanochtend was het bewolkt maar nu is het weer opgeklaard

4

<van een gezicht> **weer vrolijk of vriendelijk worden**

opstand

de (m) [mv: -en]

1

actief verzet, vaak door een grote groep mensen, tegen een (sociale of politieke) situatie of omstandigheden

toen de armen in opstand kwamen, zette de regering het leger in

2

opstaande rand

orkaan

de (m) [mv: -kanen]

1

tropische **cycloon**

2

storm met windkracht 12, de allersterkste windkracht

overheersen

ww [overheerste, h. overheerst]

1

de baas zijn over

2

sterker zijn dan iets of iemand anders
blauw overheerst op dit schilderij

overheid

de (v) [mv: -heden]

geheel van instellingen die gezag uitoefenen over de inwoners van een gebied of staat, zoals een regering of gemeentebestuur

overstromen

ww [stroomde over, is overgestroomd]

buiten de oevers treden, over de rand lopen

de badkuip stroomt over

overtreden

ww [overtrad, h. overtreden]

niet respecteren, zich niet houden aan

de regels overtreden

overvloed

de (m)

het rijkelijk aanwezig zijn van iets, een grote hoeveelheid van iets

ten overvloede = bovendien, hoewel het overbodig is

periode

de (v) [mv: -s, -n]

1

tijd tussen twee momenten, tijdruimte

in die periode in mijn leven wilde ik alleen maar uitgaan en plezier maken

2

tijd tussen twee momenten in de geschiedenis, tijdvak

de periode waarin het kapitalisme ontstond

3

menstruatie

4

wisk. cijfergroep die terugkeert bij een repeterende breuk

planeet

de [mv: -neten]

hemellichaam met relatief grote afmetingen, dat zich in een baan om een ster (zoals onze zon) beweegt

plattegrond

zn m [mv: -en]

tekening van de grond van een stad, gebied e.d., met alles daarop zoals straten, pleinen, parken, of van een gebouw met de kamers, gangen e.d.

platteland

zn o

gebied buiten de steden

plicht

de [mv: -en]

dat wat iemand moet doen

ik voel het als mijn plicht om voor mijn ouders te zorgen nu ze ziek zijn

polder

de (m) [mv: -s]

land met dijken eromheen, waarvan men de waterstand kan regelen

politiek

I bijv. naamw.

1

wat te maken heeft met de manier waarop een staat bestuurd wordt

2

wat getuigt van veel overleg, slim, handig

II de (v)

1

geheel van beginselen volgens welke een staat, gewest enz. geregeerd wordt

2

handelwijze van een overheid

financiële politiek

3

de gezamenlijke politici

product

het [mv: -en]

1

**voortbrengsel van de al of niet gecultiveerde natuur, vrucht
tropische producten**

2

**voortbrengsel van arbeid of industrie, wat gemaakt wordt
dit bedrijf maakt producten voor de horeca**

3

uitkomst van een vermenigvuldiging

profiteren

ww [profiteerde, h. geprofiteerd]

voordeel trekken van, gebruikmaken van iets zodat je er wat aan hebt

provincie

de (v) [mv: -s, -ciën]

1

administratief onderdeel van een staat

2

gewest van een kerkelijke indeling

3

het platteland

in de provincie wonen

punt

I **de (m)** [mv: -en]

1

spits, uiteinde

daar kun je een puntje aan zuigen = daar kun je een voorbeeld aan nemen

(tot) in de puntjes verzorgd = keurig in orde, tot in de kleinste details

als puntje bij paaltje komt = als het erop aankomt

op het puntje van je stoel zitten = heel gespannen kijken of afwachten

Belg. ook op punt stellen = (een machine) afstellen, volledig in orde maken; (een kwestie, plan); regelen, uitwerken, preciseren

Belg. ook (nog niet helemaal) op punt staan = (nog niet helemaal) klaar zijn, in orde zijn

2

deel van een ronde taart, dat aan één kant spits uitloopt

II **de**, ook: **het** [mv: -en]

1

stip aan het eind van een zin of bij een afkorting

fig. ergens een punt achter zetten = ermee ophouden

2

stip als onderdeel van een letter

de puntjes op de i zetten = iets precies nakijken en kleine onnauwkeurigheden verbeteren

III **het** [mv: -en]

1

wisk. grens van een lijn

2

plaats

een mooi punt

op het punt staan om = juist van plan zijn om

3

cijfer dat de waardering uitdrukt voor een prestatie

hoeveel punten heeft die turnster gekregen?

4

deel, onderdeel, zaak

de punten van behandeling

dat is geen punt = dat is geen probleem

ramp

de [mv: -en]

heel groot ongeluk

de overstroming in dat land is een grote ramp

realistisch

bijv. naamw.

1

die aanhanger is van het realisme

realistische schilderkunst

2

wat heel echt lijkt of is

een realistische nabootsing van een ongeluk

3

nuchter, niet emotioneel over de werkelijkheid, zich houdend bij wat praktisch realiseerbaar is

als ik minder verdien, verkoop ik mijn huis, daar ben ik heel realistisch in

rechtbank

zn [mv: -en]

1

groep rechters

Belg. correctionele rechtbank = rechtbank bevoegd voor strafzaken, met name voor ernstige overtredingen of misdrijven

2

gebouw waarin deze rechters gevestigd zijn

rechten

ww [rechte, h. gerecht]

rechtmaken

zijn rug rechten

rechtvaardig

bijv. naamw.

1

in overeenstemming met de regels van het recht

2

eerlijk, redelijk

het is niet rechtvaardig dat ik voor die overtreding gestraft word en hij niet

recreatie

de (v) [mv: -s]

dingen die iemand doet in zijn vrije tijd om zich te ontspannen

reeks

de [mv: -en]

een aantal dingen of gebeurtenissen die met elkaar te maken hebben, op een geordende manier achter elkaar

regeling

de (v) [mv: -en]

1

het regelen

2

voorschrift(en), schikking

ze zijn gescheiden en hebben een regeling getroffen over de omgang met de kinderen

regering

de (v) [mv: -en]

1

het regeren

2

de bestuurders van een land

revolutie

(zeg: ree-)

de (v) [mv: -s]

1

plotselinge en totale verandering van het politieke systeem die meestal op een gewelddadige manier wordt bereikt

2

totale verandering of vernieuwing op een bepaald gebied

de uitvinding van het wiel betekende een ware revolutie

richting

de (v) [mv: -en]

1

stand of beweging naar een bepaalde kant

2

kant die iemand opgaat of moet gaan

Belg., inform. enkele richting = eenrichtingsverkeer

3

fig. stroming, partij

rijk

I bijv. naamw.

1

die veel geld of goed bezit

2

kostbaar, weelderig, overvloedig

een rijke oogst

3

die iets in overvloed heeft

dat land is rijk aan grondstoffen

II het [mv: -en]

1

staat, land

het rijk = Staat der Nederlanden

het rijk alleen hebben = fijn alleen zijn (in een huis)

2

gebied, wereld, in figuurlijke zin

het rijk der dromen

route

(zeg: roetə)

de [mv: -s, -n]

weg die iemand volgt of moet volgen

ruimtestation

zn o [mv: -s]

kunstmatige satelliet als basis voor verdere ruimtereizen en –onderzoek

ruimtevaart

zn

het bereizen van het heelal

samenleving

de (v) [mv: -en]

1

het samen leven

2

het overkoepelende sociale verband waarin mensen leven, maatschappij

satelliet

de (m) [mv: -en]

hemellichaam dat om een ander hemellichaam draait, zoals de maan om de aarde
kunstmatige satelliet = toestel dat in een baan om de aarde is gebracht

schaal

de [mv: schalen]

1

schotel, kom waarop men eten zet of serveert
er stonden schalen heerlijke soep op tafel

2

harde buitenkant van een ei, kreeft, schelp e.d.

3

getal dat aangeeft hoeveel keer een afbeelding kleiner is dan de werkelijkheid
deze landkaart is op een schaal van 1 op 100.000
op grote schaal = in grote aantallen of hoeveelheden

schipbreuk

de [mv: -en]

het vergaan van een schip

schuld

de [mv: -en]

1

geld dat iemand nog moet betalen
ik heb duizend euro schuld

2

iets verkeerd wat iemand gedaan heeft
het is zijn schuld dat die vaas gebroken is

sfeer

(zeg: sfir)

de [mv: sferen]

stemming die ergens aanwezig is
er heerst een prettige sfeer op mijn werk
iets in die sfeer = zoiets, iets wat daarop lijkt

slaafl

de (m) [mv: slaven]

1

mens die het eigendom is van een ander mens en die vaak voor die ander moet werken

2

iemand die bepaalde neigingen of gewoonten niet kan onderdrukken
hij is een slaaf van het gokken

slachtoffer

het [mv: -s]

iemand die ergens nadeel van ondervindt of ergens bij gewond raakt of sterft
het slachtoffer van een ongeluk, een brand, oplichting

sluis

de [mv: sluisen]

bouwwerk met deuren, in kanalen, rivieren enz., waarmee de hoogte van het water wordt geregeld en waar schepen doorheen kunnen varen

de sluisen des hemels zijn geopend = het stortregent

sociaal

(zeg: -sjaal)

bijv. naamw.

1

van of over de menselijke samenleving

sociale wetenschappen

sociale media = websites waar je zelf een profiel kunt aanmaken en kunt communiceren met anderen die ook een profiel hebben, zoals Facebook

2

die graag met anderen omgaat

3

die rekening houdt met anderen

mijn vader is erg sociaal: hij doet veel voor andere mensen

4

gericht op verbetering van de omstandigheden waarin mensen leven

sociaal werk

sparen

ww [spaarde, h. gespaard]

1

geld niet uitgeven, maar bewaren voor later

2

verzamelen

ik spaar suikerzakjes

3

voorzichtig zijn met, niet hard aanpakken of doden

iemand sparen

steenkool

de

harde delfstof die uit plantenresten is gevormd

witte steenkool = elektriciteit uit stromend water

steil

bijv. naamw.

1

bijna loodrecht naar beneden

een steile afgrond

steil haar = haar dat niet krult

2

star, stijf

stemmen

ww [stemde, h. gestemd]

1

bij een vergadering of verkiezing een keuze maken
hij stemde tegen het plan

2

ervoor zorgen dat een muziekinstrument zuiver kan klinken
we moeten de piano laten stemmen
dat stemt me vrolijk = ik word er vrolijk van

3

<Belg. m.b.t. wetten> **goedkeuren**
het voorstel is gestemd

sterftcijfer

zn o [mv: -s]

het aantal sterfgevallen per duizend inwoners

sterrenhemel

zn m

hemel met sterren

sterrenkijker

zn m [mv: -s]

1

toestel om mee naar sterren te kijken

2

iemand die de sterren bestudeert

sterrenkunde

zn v

wetenschap die zich bezighoudt met de hemellichamen

stichten

ww [stichtte, h. gesticht]

1

ervoor zorgen dat iets er komt of gebeurt
vrede stichten, een gezin stichten

2

tot vroomheid opwekken

stimuleren

ww [stimuleerde, h. gestimuleerd]

aansporen en daarbij helpen

hij heeft zijn kinderen altijd gestimuleerd om veel aan sport te doen

streek

I **de** [mv: streken]

1

list, gemene daad

hij heeft me een vuile streek geleverd

2

gebied, omgeving

ze wonen in een vruchtbare streek

3

richting, koers, gang

van streek raken = in de war raken

op streek = op gang

hij raakt al goed op streek

we moeten hem een beetje op streek helpen

II **werkw.** [verl. td.]

zie: **strijken**

stroming

de (v) [mv: -en]

richting, manier van werken, van denken e.d. in de politiek, de kunst enz.

het kubisme is een kunststroming uit het begin van de 20ste eeuw

sukkelen

ww [sukkelde, h. / is gesukkeld]

1

ziekelijk zijn

mijn oma sukkelde de laatste tijd

2

langzaam lopen, sjokken

we sukkelde naar huis

3

moeite hebben met iets, niet opschieten

4

langzaam, onwillekeurig raken in

in slaap sukkelde = langzaam in slaap vallen

telescoop

de (m) [mv: -scopen]

1

astronomische kijker met spiegels

2

<in samenstellingen ook> die in elkaar kan worden geschoven

telescoophengel

toerisme

het

het reizen voor iemands plezier, als ontspanning, vooral tijdens vakanties

in de zomer is er veel toerisme op dit eiland

toestand

de (m) [mv: -en]

omstandigheden waarin iets of iemand zich bevindt of hoe het met iets of iemand gaat, situatie

de toestand van de patiënt is erg verslechterd

wat een toestand! = wat een vervelende situatie!

top

I de (m) [mv: -pen]

1

hoogste punt, uiteinde

de top van een berg

van top tot teen = helemaal

ze was van top tot teen in het zwart gekleed

op-en-top = volkomen, helemaal

ze is op-en-top een dame

Belg. hoge toppen scheren = grote successen behalen

2

fig. groep of sociale klasse die het meeste aanzien geniet

de top van het bedrijfsleven

3

topconferentie

een EU-top

II tussenwerpsel

afgesproken!, prima!

topografie

de (v)

deel van de aardrijkskunde dat nauwkeurig beschrijft waar plaatsen, provincies, rivieren, gebergten enz. zich bevinden

trede

de [mv: -n]

1

stap

2

vlak waar iemand zijn voeten op zet als hij een trap op- of afloopt

deze trap heeft 23 treden

trekken

ww [trok, h. / is getrokken]

1

door kracht naar zich toe halen, rukken

inform. ik trek het niet meer = ik hou het niet meer vol

2

maken

gezichten trekken

3

vuur vatten door voldoende luchttoevoer

de kachel wil niet trekken

4

met heet water aftrekken

de thee laten trekken

5

maken door te tekenen

cirkels trekken

6

lokken

veel publiek trekken

7

van plaats tot plaats reizen, een tocht maken

door de woestijn trekken

8

zich op regelmatige tijden tussen bepaalde gebieden heen en weer bewegen van bepaalde diersoorten, vooral vogels

9

gaan

ten strijde trekken

10

berekenen

de wortel trekken

11

afleiden

een conclusie trekken uit iets

12

(aan een sigaret, sigaar, pijp) zuigen

tribune

de [mv: -s]

schuin oplopende rijen met zitplaatsen voor het publiek, bijv. in een stadion

de mensen op de tribune moedigden de spelers aan

tuinbouw

zn m

het kweken van groenten, vruchten, bloemen, bomen e.d.

Tweede Kamer

de

de Nederlandse volksvertegenwoordiging, deel van de Staten-Generaal dat wetsvoorstellen behandelt vóór de Eerste Kamer

uitgestrekt

bijv. naamw.

met een groot oppervlak

de uitgestrekte steppen van Rusland

uitkering

de (v) [mv: -en]

1

het uitbetalen

de uitkering van rente

2

bedrag dat iemand krijgt, vooral geld van de overheid als iemand geen werk heeft of ziek is

uitzicht

het [mv: -en]

1

wat iemand ziet als hij (naar buiten) kijkt

we hebben een mooi uitzicht vanuit onze hotelkamer

2

hoop, goede verwachting

Dana is erg ziek, maar er is uitzicht op verbetering

vastlopen

ww [liep vast, is vastgelopen]

1

<van een schip> **aan de grond raken**

2

fig. geen uitweg meer hebben, niet meer verder kunnen doorgaan
de vredesbesprekingen zijn vastgelopen

veeteelt

zn

het fokken van vee

verbouwen

ww [verbouwde, h. verbouwd]

1

de indeling van een gebouw veranderen, anders bouwen
we gaan de keuken verbouwen

2

graan, groente of vruchten kweken, telen
op deze akkers wordt tarwe verbouwd

3

iron. (totaal) vernielen
we zullen deze kroeg vanavond eens even verbouwen

verbreken

ww [verbrak, h. verbroken]

losbreken, afbreken

het zegel van een brief **verbreken** = het zegel waarmee een brief dichtzit, kapotmaken

de verbinding is **verbroken** = tijdens een telefoongesprek is er opeens geen contact meer

een belofte **verbreken** = niet doen wat iemand beloofd heeft

de banden **verbreken** = geen (intensief) contact meer willen hebben

verduisteren

ww [verduisterde, h. / is verduisterd]

1

duister, donker maken

2

(geld, goederen van anderen) achterhouden, voor zichzelf gebruiken

3

duister, donker worden

4

afdekken van ramen e.d. om te voorkomen dat er licht naar buiten schijnt

vergrijzen

ww [vergrijsde, is vergrijsd]

1

grijs worden

2

<van bevolking, personeel enz.> **steeds stijgen in gemiddelde leeftijd**

verhelpen

ww [verhielp, h. verholpen]

herstellen

een mankement verhelpen

verkiezing

de (v) [mv: -en]

het kiezen van personen in de regering, vertegenwoordigers in het parlement, schoonheidskoninginnen enz.

onze partij heeft tijdens de verkiezingen veel zetels verloren

verlopen

I werkw. [verliep, is verlopen]

1

voorbijgaan

er verliep een jaar voor we elkaar weer zagen

2

ongeldig worden

dit visum verloopt over een maand

3

achteruitgaan

4

(van zetsel) op een andere regel overgebracht worden

II bijv. naamw.

achteruitgegaan

hij zag er verlopen uit door de drank en de drugs

verslaving

de (v) [mv: -en]

afhankelijkheid van een middel of van een vorm van vermaak

verspreiden

I ww [verspreidde, h. verspreid]

1

over een bepaald gebied verdelen

deze krant wordt verspreid over het hele land

2

verder bekendmaken

een nieuwtje verspreiden

3

(verder) uit elkaar halen

je moet die zaadjes meer verspreiden, anders staan de bloemen later te dicht bij elkaar

II wkd ww

1

uit elkaar gaan, ieder afzonderlijk verdergaan

de vluchtelingen verspreiden zich zodat de politie ze minder gemakkelijk vindt

2

verder bekend worden

het nieuws verspreidt zich snel

versterken

ww [versterkte, h. versterkt]

sterker, krachtiger maken

dit apparaat versterkt het geluid

vertegenwoordigen

ww [vertegenwoordigde, h. vertegenwoordigd]

1

optreden, doen namens anderen

wie vertegenwoordigt ons land bij het songfestival?

2

uitmaken, betekenen

deze onkostenposten vertegenwoordigen een groot bedrag

vervoeren

ww [vervoerde, h. vervoerd]

van de ene plaats naar de andere overbrengen

vervolgen

ww [vervolgde, h. vervolgd]

1

voortzetten, doorgaan met

hij vervolgde zijn weg op de fiets

wordt vervolgd = na een vervolgverhaal of een strip waarvan nog afleveringen volgen

2

aanklagen in een rechtszaak

hij wordt vervolgd wegens diefstal

3

(een bevolkingsgroep) wreed behandelen omdat die anders is

ze worden vervolgd vanwege hun godsdienst

4

achternazitten

een vluchteling vervolgen

vervuilen

ww [vervuilde, h. / is vervuild]

vuil worden, vuilmaken

het grondwater vervuult

die fabrieken vervuilen de omgeving

vestigen

I ww [vestigde, h. gevestigd]

1

oprichten, beginnen, een plaats geven

zij hebben daar een bedrijf gevestigd

2

richten op

we vestigen al onze hoop op de laatste wedstrijd

de aandacht op iets vestigen = maken dat andere mensen iets opmerken, bijv. door er iets over te zeggen

II wkd ww

ernaartoe gaan om er te blijven

zich ergens vestigen = ergens gaan wonen of een bedrijf beginnen

er vestigen zich veel bedrijven langs de snelweg

vloed

de (m) [mv: -en]

1

het stijgen van het water van de zee, twee keer per dag

2

grote rivier

3

grote menigte, grote hoeveelheid ergens van
een woordenvloed

4

het stromen van iets

vluchteling

de (m) [mv: -en]

iemand die weggaat uit zijn land of streek omdat het er gevaarlijk is

volk

het [mv: -en, -eren]

1

alle bewoners van een land of een gebied

2

groep mensen die door taal en cultuur onderling verbonden zijn

3

de lagere sociale klassen

oproer onder het volk

4

mensen, menigte

er was veel volk op straat

voorziening

de (v) [mv: -en]

1

zorg, regeling

2

wat door zorg en regeling tot stand is gebracht
sociale voorzieningen

vorst

I de (m) [mv: -en]

heerser, koning

II de (m)

weer waarbij het vriest

vrijheid

de (v) [mv: -heden]

1

situatie waarin iemand niet gevangen is
gevangenen in vrijheid stellen

2

situatie waarin iemand kan doen en laten wat hij wil

leven in vrijheid

vrijheid van drukpers = toestand waarin mensen kunnen publiceren wat ze willen

3

vrijpostigheid

zich te veel vrijheden veroorloven = brutaal zijn

de vrijheid nemen om ... = zo vrij, zo brutaal zijn om ...

vruchtbaar

bijv. naamw.

1

die veel vruchten geeft

vruchtbare grond = grond waarop gewassen gemakkelijk groeien

die vrouw is erg vruchtbaar = kan veel kinderen krijgen

2

fig. wat veel oplevert, met veel resultaat

een vruchtbare samenwerking

vulkaan

de (m) [mv: -kanen]

berg die af en toe vuur, rook, **lava** en gloeiende stenen uitstoot

welzijn

het

gezondheid en het zich geestelijk goed voelen

we maken ons zorgen om het welzijn van de bejaarden in dat verpleeghuis

werelddeel

zn o [mv: -delen]

elk van de grote stukken land waarin de wereld is verdeeld: Europa, Azië, Afrika, Amerika en Australië

westelijk

bijv. naamw.

1

in of naar het westen, ten westen

2

van, uit het westen

een westelijke wind

wet

de [mv: -ten]

1

regel die door het bevoegde gezag, zoals de overheid, is ingesteld en waaraan iedereen zich moet houden

volgens de wet mag je op de snelweg niet harder rijden dan 130 kilometer per uur

kracht van wet krijgen = als wet gaan gelden

boven de wet staan = niet gebonden zijn aan de wetsvoorschriften

buiten de wet = **vogelvrij**

iemand de wet stellen = hem bevelen wat hij moet doen

2

vaste regel die door wetenschappers is ontdekt en die altijd geldt

volgens de wet van de zwaartekracht valt alles wat je loslaat, omlaag

wijk

de [mv: -en]

1

deel van een stad of een groter dorp, buurt

wij wonen in een nieuwe wijk aan de rand van de stad

2

gedeelte dat iemand, zoals een krantenjongen of melkboer, bedient

3

het wijken, vlucht

de wijk nemen = vluchten, ervandoor gaan

de gezochte misdadiger nam de wijk naar het buitenland

woestijn

de [mv: -en]

onbegroeid, dor gebied waar het zelden of nooit regent

woonwijk

zn [mv: -en]

wijk die vooral uit woningen bestaat

zonnestelsel

zn o [mv: -s]

een zon met alle planeten en manen die daaromheen draaien

zuidelijk

bijv. naamw.

1

in of naar het zuiden, ten zuiden

het zuidelijk halfrond

zuidelijk van = aan de zuidkant van, ten zuiden van

2

van, uit het zuiden

een zuidelijke wind

wij nemen de zuidelijke weg